

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De dispensatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

nuptiis incestum punire velint, copula requiritur, sine qua incestus vere committi non potest, ut superius diximus.

35 Quarto, poena amissionis omnium bonorum, quae iure authenticorum contrahentibus incestas nuptias inferitur, minime locum sibi vendicat, data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris, vel facti, etiam crassa, & quae ex lata culpa contingat. Ita Bart. in l. si adulterium cum incestu. in prin. nu. 11. ff. de adul. optime. Imo in Clem. vii. de consang. col. 3. & ibi Anch. col. 3. Bar. expressim sequutus, pro qua opinione facit ratio, quae ab ipso Imol. adducitur: nam ubi datus expressè ad t. poena requiritur, lata culpa non sufficit. Igitur. §. & generaliter. ff. de liber. cau. not. Bart. in l. 1. §. 1. ff. si quis test. liber. esse iuss. fuerit. Angel. per tex. ibi in l. si quis id. quod. §. ioli. ff. de iur. omn. iud. text. opt. in c. si vero. in 2. de sent. excom. iuncto c. si quis suadente. 17. q. 4. not. Abb. & Fel. col. 2. in c. 2. de const. idè Fel. in d. c. si vero. dicès illù tex. ad hoc esse sing. nor. gl. ibi recepta cõmuniter teste Laf. n. 2. 3. in l. in act. ff. de in lit. iur. facti. l. in lege. Cor. de securis. notat Bar. in l. quod Nerus. 7. col. ff. de positi. Nec obitant quae cõtra hãc communem adducunt Dec. in d. c. 2. & late Zalius in li. 2. singul. intel. cap. 2. illa enim intelligenda sunt, quando lata culpa versutiam præ se fert, & ita dolum admixtũ habet, ut constat ex adductis per eundem Zaf. probatur etiam opinio communis in l. 2. vers. doli mali. & vers. si quis igitur suam rem. ff. vi. bono. rapt. e x quibus inferitur, excommunicationis poenam in d. Clem. vii. statutam non comprehendere ignorantes, etiam ex lata culpa quod not. ibi Imo. & Bonif. col. 2. quibus patrocinantur, quae Ioan. Crot. adducit in c. 2. in princ. de const. in 6. colum. 3. quamuis gl. in d. Clem. vii. vers. scienter. contrarium notauerit.

Verum in hoc eodem tractatu ante iura authenticorum statutũ fuerat, contrahentes t. incestas nuptias, ex eisdem nihil lucri, aut commodi capere posse. Imo ex lege vxor dotè, arras, sponfalitã largitatè, maritus donationem propter nuptias amittebant: eaque omnia ad fiscũ deferbantur. I. qui contra. C. de incest. nupt. de cuius intellectu præter iã adducta agendũ vltius est, quia sublata non est, licet poena per iura authenticorũ augmentum receperit. Est enim d. l. qui contra. intelligenda, in his qui scienter matrimonium contraxerunt: Nã hi, qui ignorantia facti incestas nuptias contrahunt, immunes sunt & liberi ab illius legis poena: quod est receptissimũ. Sed & ignorantia iuris eisdè excusat à prædicta poena amittendi propria bona, licet nõ operetur lucri acquisitionem. tex. & ibi gl. in ver. illicitum. Bart. & Alber. in l. si adulterium. §. 1. ff. de adul. gl. in d. l. qui contra. Bar. & Pau. Cast. contra gl. ibi in l. si ff. de condit. sine cau. gl. & ibi Doct. in d. c. & si necesse. quam opin. asserit esse communem Bald. Nouel. in tract. de dot. part. 1. col. 8. Quae tamen procedit, quando contrahitur matrimonium palam, secus si clam contractũ sit: tunc enim non excusat ignorantia iuris, etiam humani, & civilis tex. in l. si de ritu. nupt. notat Alb. in d. l. si adulterium. §. 1. gloss. in d. l. qui contra. quã commendat Rom. sing. 714. Secunda communis opinio procedit quoad poenam d. l. qui contra. in ignorantia probabili, non tamen in ignorantia crassa, & quae in ipso iure versatur. l. si ff. de ritu nupt. vbi. I. C. scribit, in coniunctione matrimoniali, quae contra ius gentium fit, ignorantiam non excusare, quod Bart. not. in d. l. si adulterium. §. 1. vbi quo ad d. l. qui contra. hac distinctione vtiur: & cum ceteri sequuntur, maxime Anch. in d. Clem. vii.

38 Sed & si mulier, quae scienter matrimonium in gradu prohibito contraxit, dotem t. à marito repetere velit, non repellitur à marito criminis particeps, qui fisci ius contra vxorè allegat, dicens, dotem fisco deberi. Ita Barto. in l. si ff. de cond. sine cau. in fin. quamuis dubius, sicuti Raph. Fulg. & Iaf. ibi etiã dubitant. sed tenent eandem opinionem Card. in d. c. & si necesse. & Francisc. de Ripa in Rub. ff. sol. matr. nu. 29. ex tex. iuncta gl. celebratissima in l. consequitur. §. 1. ff. fam. ercisc. vbi notatur neminem posse aduersus agentem in iudicio ius fisci t. opponere. dicit prædictã gloss. sing. Alex. in l. si patroni. §. qui fideicommissum. ff. ad Treb. pen. col. Iaf. in l. 2. C. de iur. emph. n. 6. not. Bal. in c. tua. de procur. Bar. in l. 2. ff. de except. rei iud. Iaf. in l. si serius. plurimum. §. si quis. ff. de leg. 1. probat tex. in l. 3. ff. si ager. vet. vel emph. per. ex quibus opinio Bar. probari videtur. Nã & si ipso iure hæc bona ad fiscũ deferantur, non tamè possunt ab ipso delinquente, etiã per iudicè auferri, donec feratur sententia declaratoria. cap. cum secundũ de heret. in 6. Leius qui ff. de iur. fisc. quae tamè sententia in præsentì casu minime fertur, nec tractatur: igitur vxor excludi nõ debet à marito excipiente ius fisci esse potentius, quã vxoris, eamq; à lege, illa dote priuari.

Agit autè vxor ad dotè conditione sine causa, eo quod matrimonium, propter quod dos data fuit, secutũ non sit, nec contrahi potuerit. Nec causa dandi saltem proxima, turpis est censenda: sed potius nulla, ut explicant Bart. & alij in d. l. si ff. de cond. sine cau. dicentes, nõ competere ipsi vxori actionem de dote, sed conditionem sine causa, etiam si matrimonium esset ignoranter contractum. l. i. c. de cond. ob caus. l. si cum dorem. §. ff. sol. matr. text. & ibi gl. in c. 3. de do. int. vir. & vx. Cum ergo actio de dote non competat, plurima sunt hic notanda, ex quibus quid hoc referat, apertissime constabit.

Primo etenim inferitur, in præsentì casu non esse locum l. unica. C. de rei vx. act. §. exactio. quae marito t. tribuit dilationè annuam ad restituenda mobilia dotis. Imo statim erunt omnia bona dotalia restituenda. gl. sing. in d. §. exactio. quam ibi præter alios sequitur Salic. Alexand. in l. si cum dorem. §. ff. sol. matr. Abb. & Cald. in d. c. 3. quam etiam dicit sing. Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. num. 27. quibus suffragatur text. in l. 2. §. ff. si de priuileg. cred. & in d. l. si cum dorem. §. fin. vbi respectu mulieris ignorantis & bona fide contrahentis, non respectu ipsius viri, bona, quae vxor dedit marito, dotis nomè habent. Atq; hæc est cõmunis opin. cõtra gl. & Anton. in d. c. 3.

Secundo hinc deducitur, maritum huius dotis fructus non lucrari: quia nec fuit t. vera dos, nec matrimonium, ut l. si ante. ff. sol. matr. m. & l. incesta. ff. de ritu nupt. & probatur in l. in iure. lam. §. fructus. ff. sol. matr. notat Alex. in d. l. si cum dorem. §. si nisi bona fide maritus illos fructus perceperit: tunc enim eos percipit tanquam bona fidei possessor, nõ tanquã maritus, & ideo eos restituere tenebitur, eo pacto quo possessor bonæ fidei. gl. in d. §. fructus. per tex. ibi. quam approbant Paul. Imol. & Alexan. ibidem Alex. in d. l. si ante. & Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. col. pen. & fin. ex quibus ita intelligenda gl. in c. 1. de don. int. vir. & vxorem, quae expressè voluit, maritum lucrari fructus dotis putatui.

Tertio constat ex his, t. prædicto casu maritum contentiari ab vxore posse, ut ipsa dotem exigat in iudicio exacte, & ita integre, ut nihil à marito deducatur alimentorum ratione, imo vltra quam facere possit condemnandus erit: quia nec maritus fuit, nec vt maritus ad iudicium vocatur. Io. And. & Abb. in c. 1. de don. int. vir. & vx. Bald. Imol. & Alex. in l. diuortio. §. ff. sol. matr. eandem opinionem existimat vltiorem esse Rode. Zuarex in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori. col. 3. & esse cõmunem asserit Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. num. 28. quamuis gl. in d. c. 1. contrarium asserat: cui videntur contentiari Card. & Anch. Quid autem in his bonis contrahentium incestas nuptias, dicendum sit, quando alter corum bona fide contrahit, dicemus c. 7. huius parti. §. 1.

§. NONVS.
De dispensatione.

S Y M M A R I A.

- 1 Dispensare quid sit, & de dispensatione, ac dispensatore.
- 2 Inter dispensationem & declarationem differentia.
- 3 Defensio causa homicidii factum, homicidium non est.
- 4 Furtum factum causa factum, furtum non est.
- 5 Beneficia duo curam animarum habentia, nobilitate vel literatus, nisi dispensatione habere non potest.
- 6 Interpretandi iuris diuini & humani potestates ad quem spectent.
- 7 Ius naturale immutabile est, & inuicem.
- 8 Depositi an semper reddendum deponenti.
- 9 Dispensatio etiam Romani Pontificis, non habet effectum in iure naturali.
- 10 Dispensatio Papa non potest dari contra ius diuinum.
- 11 Lex Dei mutari per Papam non potest, sed illam potest interpretari.
- 12 Intellectus ad text. in c. contra. 25. q. 1.
- 13 Dispensare potest Papa super statutis à iure humano.
- 14 Consilij statuta ius humanum sunt.
- 15 Dispensatio in iure humano, tamen sine causa facta, an reddat quem iustum quo ad Deum.
- 16 Princeps indulgentia sua iustitiam publicam ledere non debet.
- 17 In dispensatione circa ius humanum facta, cur subsistente iusta dispensandi causa, auctoritas principis sit necessaria.
- 18 Dispensatio contra ius sine causa concessa, non est iusta.
- 19 Dispensatio mala, dispensatio potius, quam dispensatio dicenda.
- 20 Dispensatio sine iusta causa vniuersi, licet inique concedatur.
- 21 Dispensatio ab inferiori à Principe, sine causa iusta concessa, non tenet.
- 22 Mandatũ dispensationis an pro dispensatione sit, non iudicium dispensatione facta.

HAc in parte agendũ erit de gradibus, naturali, diuina & lege, prohibitis. Qua in re ita celebris est cõtrouersia, vt plane doctissimus quisq; conatus fuerit, exactissima diligentia, id inuestigare. Huic tamen dubio de dispensatione, quae solet à Romanis Pontificibus cõcedi, aliqua præmittemus quo percipi possit, quare sit vtilitatis isthæc disputatio.

Dispensare apud Latinos frequentius distribuire significat, ac expendere. Vnde dispensator seruus apud Iuriscoultos dicitur, qui impendit domus curat, quique victui diligenter distribueudo preest, ac rationibus expendendis, ita Alciat in libro de verb. signific. qua dictione vitur Alphenus in lege Lybiana. ff. de verb. signific. Item Paulus in l. dispensatorum. ff. de solutio. & alibi sapissime. Scribit etiam Theoph. in §. recte de solutio. & alibi sapissime. Scribit etiam Theoph. in §. de his. ff. in per quos personis. ita de dispensatore loquitur: Ex re mea est, quando curam ei possessionum mearum credidi aut permisi, vt pecuniis meis mutandis preest, dispensatoremq; vt vocatur, eum feci. Inde & dispensatio deducitur, pro hoc munere & officio dispensatoris, ex Suetonio in Othone cap. 9. Ante paucos dies seruo Caesaris, pro impetrata dispensatione, decies sestertium expresserat. Idem Suet. hac dictione vitur in Vespasiano: Quendam e charis ministris, dispensationem cuidam, quasi fratri, petentem cum distulisset, ipsum candidatum ad se vocauit, exactaque pecunia, quantum is cum suffragatore pepigerat, sine mora ordinauit. Nos vero passim dispensare pro soluere legibus dicimus: ac subinde verbali nomine vtimus, pro concessione, aut indulgentia qua contra ius a Principe impetratur: qui dicendi modus minime placet Budeo in l. 1. colum. 14. ff. de iust. & iur. nec Oldendorpio lib. de iure sing. vbi scribit: Qui dispensat ius, id cuique suum distribuit, & curat ne alicui fiat iniuria, ne alicuius laedatur, quod summum iustitie munus est. Nec tamen verebimur his dictionibus vt, si quidem & his canones, quos interpretamur, vtuntur. Condonandum etenim aliquid est, atque indulgentiam commoditatis loquendi, & consuetudinis quamlibet disciplinam profitentium. Nam & Rom. Pontif. dispensator a diuo Bernardo dicitur lib. 3. de consider. ad Eugenium. & a Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. atque a Diuo Paul. 1. ad Corinth. capit. 9. & ab ipso Christo Luc. 12. ex eo, quod distribuat, ac expendat potestatem sibi a summo Deo concessam.

Ceterum in iure duo sunt, que ex diametro, quod aiunt, distant, declarare iura, & dispensare circa ius. Ius enim interpretatur quisquis ita illud explicat, vt ostendat aperte, an ius illud, id quod agitur, includat necne. l. fin. C. de leg. 1. cum venissent. de iud. scire leges. cum sibi proximus. ff. de leg. Lex namque illa naturalis, Non occides, per humanas leges sepissime ita explicatur, vt contet per eam homicidium ad defensionem commissum minime prohiberi. l. vltim. ff. de iust. & iur. Naturalis enim ratio dicitur, defensionem omnibus permittam esse. Sic etiam lex illa, furtum non facies: ita intelligenda est, vt furtum committere non dicatur, qui fame coactus, victus gratia, alienum assumit. cap. si quis propter necessitatem. de fur. dispensat vero circa ius, qui data legis obligatione, ab ea priuatim aliquem eximit. Etenim secundum Thom. 2. 2. q. 88. art. 10. lex proponitur respiciendo ad id, quod est, vt pluribus bonum: sed quia contingit huiusmodi in aliquo casu non esse bonum, oportuit per aliquem determinari in illo particulari casu legem non esse seruandam, & hoc est auctore Thoma, proprie dispensare in lege: cuius rei sit exemplum in cap. de multa. de preb. iure enim humano nobiles & literati duo beneficia curam animarum habentia obtinere prohibentur: At Romanus Pontifex aliquem nobilem aut literatum, ab hac iuris humani prohibitione eximere potest, ita hanc explicat Card. a Turre Crem. in tract. de eccl. lib. 3. 4. 55. Iacob. Almain. in tract. de potest. eccl. c. 13. & Ambr. Cat. contra Caiet. lib. 6. c. 2. fere ad si. Paris. conf. 68. n. 195. vol. 4. Domin. Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 7. art. 3. Quo fit, vt circa ius diuinum, aut naturale, interpretandi potestas Rom. Pontifici competat, non dispensandi. Declaratio enim ex eo etiam contingit in iure naturali: quia licet illud sit immutabile quo ad prima principia: scilicet ratione viuendum est, & quo ad ea, qua necessario ex primis principis deducuntur: vt sunt precepta decalogi, qua & iure humano declarari possunt, quo ad actus, quos prohibent, vel imperant: conclusiones tamen, qua ex primis principis iuris naturalis oriuntur frequentius, non tamen in vniuersum, quoadque ex causis specialibus a iure ipso naturali deductis deficiunt, ratio exigat: id dicitur, vt deponenti reddatur depositum, si illud exigat: id tamen frequentius est, nec semper ratio id suadet: cum iustissima ratione denegari aliquot casibus possit. l. bona fides. ff. de depos. Plato lib. 1. Polit. Pulchre Cic. 1. 3. de offic. cuius oratio simillima est verbis I. C. sic enim inquit, de deposito verba faciens: Multi qua honesta natura videntur esse, temporibus sunt imbecillia. Nec

tollitur lex naturalis humana lege, sed declaratur. Tho. 1. 2. q. 54. artic. 5. Fortu. in l. veluti. ff. de iust. & iur. col. 7. Ex his inferitur Abb. cuique sequaces errasse in c. fin. de consue. du dicunt, ius naturale posse ex causa tolli. Falsum enim id est, in princ. 5. distinct. §. sed naturalia. Insuper de iur. nat. gen. & ciui. declarari enim humana lege ius naturale potest, tolli vero non potest: cui assertioni ad stipulatur Cicero liq. 3. de repub. dicens: Huic legi nec abrogari fas est, nec derogari ex hac aliquid licet, nec tota abrogari potest: nec vero aut per senatum, aut per populum solum hac lege possunt. Nec erit alia lex Roma, alia Athenis, alia nunc, alia posthac, sed omnes gentes, & omni tempore, vna lex, & sempiterna, & immutabilis continebit. Hactenus Cicero. cuius verba maxima cum laude retulit Lactant. Firm. lib. 6. de vero cultu Dei, cap. 8. Nam Cic. l. de repub. non extant: preter quoddam sexti fragmentum, quod summiu Scipionis nuncupatur. Sic & Dionysius Tyrannus respondit, auctore Plutarcho in Solone, ciuitatis leges abrogari, naturam vero leges tolli nullo modo posse.

Secundo hinc etiam constat, non recte loquutum fuisse Abb. in c. non est. de voto. dum sentit, Papam posse cum causa in iure diuino dispensare. idem not. Felin. in cap. qua ecclesiaru. de constit. n. 19. De c. conf. 112. post alios. Ferd. Loazes in tract. de matrim. 2. dub. arg. 2. pro parte affirmatiua. dicit & hanc opinionem comunem Hiero. Gratus, conf. 1. in 2. vol. nu. 31. tradit Sigismundus Iofredus confil. 50. Id enim nullo iure subistere potest. Habet enim potestatem Rom. Pontif. interpretandi & declarandi ius diuinum: ex qua declaratione consistit, ius illud ad casum aliquem non extendi, ex aliqua causa: dispensandi vero nulla competit ei facultas: nec causa aliqua id pati potest. Thomas quod lib. 4. part. 1. 3. & quod l. b. 9. art. 15. Angel. in verb. Papa. Cardin. a Turre Crema. lib. 2. de eccl. cap. 107. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. ad 3. Ioan. Maio. in 3. dist. 24. q. 12. Ambr. Cath. in d. c. 2. Syluc. in verb. Papa. q. 16. Paris. d. conf. 68. nu. 199. vol. 4. Io. Dried. de lib. Christi. pag. 204. Dom. Soto in d. art. 10. Baptit. de S. Scuerino in tract. de pens. quest. 19. Iac. Almain in tract. de pot. eccl. cap. 13. nostrates iure optimo reprehendens, eo quod passim asserant, posse ex causa Rom. Pontif. circa ius diuinum dispensare: quorum opinio possit procedere, si ad declarationem vel interpretationem referatur, Audacius certe multo dixit Lud. Goz. conf. 1. colum. si. propriam dispensationem Rom. Pontif. competere circa ius diuinum. Quamobrem fugere omnino oportet, dispensandi verbum iura diuina & naturalia tractanti: si id verbum assumatur ea significatione, qua frequentius, & stricte apud nos assumitur ac tutius erit dicere iura naturalia & diuina posse Rom. Pontif. interpretari. quod probat tex. in c. maior. de baptismo. c. per venerabilem, qui filii sint legi. Etenim lex diuina continet ea, qua ab ipso Deo determinata sunt, non solum in communi ratione iustitie, sed etiam quoad singulares actus: qua ratione dispensationem ab alio, quam ab ipso Deo non recepit, secundum Tho. 1. 2. q. 100. art. 8.

Tertio ex his deducitur intellectus ad tex. in c. contra. 25. q. 1. quod Zozimus Papa asserit Rom. Pontif. nihil posse contra patrum statuta sancire: est enim id intelligendum, quatenus illa statuta ius naturale, vel diuinum referunt, vt ibi notauit gl. qua ex premissis comprobari optime potest. Dispensare autem potest Papa circa ius humanum, etiam in his, qua ab Apostolis fuere statuta. not. Tho. quod lib. 4. art. 13. etiam contra sancita in concilio totius Ecclesie gl. & communis in c. proposuit. de conce. prab. gloss. in c. vbi periculum. de elect. in 6. verb. concilio. Abb. in c. significasti. de elect. Iac. Almain in tract. de potest. eccl. c. 14. & Fel. in c. 1. nu. 23. de constit. Late Iacobat. de concil. l. 5. art. 15. Potest enim Rom. Pontif. ius humanum tollere. At in concilio statutum ius humanum est: igitur & illud potest tollere. Vnde ius dispensandi in iure humano Romano Pontifici non aufertur, etiam si concilium vniuersale, futuris Romanorum Pontificum dispensationibus deroget. vt docet Cardin. a Turre Cremata in lib. 3. de ecclesia. c. 52. & 53. si quidem potestas Romano Pontifici a Deo, non a Concilio data est. c. 3. de constit.

Ex quibus dubium illud explicari potest, num ille, qui dispensatione Rom. Pontif. contra ius humanum aliquid fuit assertus, aut aliquem actum egit, sit quoad Deum tutus: an peccet. In quo celebris est sententia Ber. in c. non est. de voto. dicentis, minime tutum esse hunc, si absq; rationabili causa, sit ei hoc concessum, cuius rationem Thom. adducit in 1. 2. q. 97. artic. 4. quo auctore, nec ipse Princeps tutus erit, qui sine iusta causa ius quod libidinis omnibus commune est, vnius gratia violat.

violat. Frangit enim illam aequabilitatē, quae mera iustitia
 16 erga omnes seruari debet. Princeps ergo sine causa has
 indulgentio dispensationes peccat fortaliter, & frequentissi-
 me mortaliter: qui sub mortali peccati poena tenetur sub-
 ditis iustitiam exhibere. Is vero, qui à Principe hanc iuris
 relaxationē petit sine causa, venialiter peccat: non enim
 tutus erit quo ad Deū, auctore Bern. in *epist.* 271. ad Theobal-
 dum comitem: Forfan & mortaliter peccabit, quippe qui
 rem illicitam petat à Principe, & ei sit coadiutor in pecca-
 to mortali: ex his, quae tradit Caiet. 2. q. 78. art. 4. Sed & is,
 qui vitur peccato ipsius Rom. Pontificis, & sic dispensatio-
 ne ab ipso sine causa concessa, simpliciter mortaliter non
 peccat, nisi secuto graui scandalo, vel damno alterius, quod
 & Domin. Sot. probat l. 1. de *inst. & iur.* q. 7. art. 3. quo in loco ex
 Thoma & aliis asseuerat, non esse, etiam circa leges huma-
 nas, dispensationē concedendā, nisi ex causa, quae rationi
 consentanea sit, & in commune bonū, pro quo lex omnis
 constituta est, dirigatur. *cap. & si illa. cap. dispensationes. cap. tali.* 1.
 q. 7. vbi Gratianus idem probare conatur; contingit tamen
 dispensandi facilitas in matrimonij impedimentis frequē-
 tius erga diuites, Duces, Comites, ac Principes: nec temere,
 cum dispensatio hęc praecepit concedatur ob firmandum
 pacis foedus: quod magis necessariū est magisq; reipub. cō-
 ueniens circa personas praecellentes his dignitatibus, quā
 in popularibus, vt colligit S. Thom. 2. q. 63. art. 2. ad secundū.
 17 Verum si causa exigitur, tē iusta, vt Sempronius contra-
 hat matrimoniū, in gradu humana lege prohibito, iam in
 eo cessat ratio legis, igitur & cessare debet lex ipsa: cur ergo
 dispensatio est necessaria? Ex eo in quā, quod ratio legis
 non cessat in communi, sed in particulari actu, & ideo lex
 non cessat. *Clem. ad nostram. de her. cap. & si Christus. de iur. iur. sensu.*
Fort. in tract. de vlt. s. illat. 15. & 16. leges enim quarū ratio con-
 tinua est, & quarū finis cōmunis est & vniuersalis, nō ces-
 sant, licet in particulari casu finis per eas intentus non se-
 quatur. Prohibentur sane iuramēta sine causa, ex eo ne per-
 iuria sequantur ex incauta iuratione: sit ergo aliquis, qui
 nulla ex causa iuramentū fecerit abque periuorio praenūcia
 veritate affirmantis: proculdubio & is contra prohibitio-
 nem fecit, text. in *dich. cap. & si Christus.* Sic & ieiunia praecipun-
 tur ad reprimendam carnis tentationem, & tamen tenebitur
 ieiunare is, in quo periculum illud tentationis cesset,
dich. Clem. ad nostram. non sic in legibus, quarū ratio in finem
 particularem dirigatur: vt est lex, de correctione fraterna,
 quae tendit, vt correctio fratris sequatur, & ideo cessat eo
 casu, quo correctio non speratur. Ita explicat Ioan. à Medi-
 na de *contract.* q. 14. hae vero matrimonij prohibitiones, prioris
 classis sunt. vnde in nostro casu necessaria est dispensa-
 tio, etiā existente causa, quae actū videtur honestū reddere.
 18 Tho. quodlib. 19. art. 15. Hoc igitur vnum ex praefatis notandū
 est, in quo inter omnes conuenit, dispensationem à Rom.
 Pont. concessam contra ius sine causa, & si sit contra posi-
 tiuū, animae tutam non esse: male enim agit, qui dispensa-
 tionē, sine causa sibi concessa, vitur. Caiet. 1. 2. q. 66. art. 5. gl.
 19 communiter recepta in *dich. cap. non est.* Talis enim dispensa-
 tio, dissipatio potius censenda est, auctore Bern. lib. 3. de *confid.*
ad Eugenū. notant Ioan. Andr. Abb. ac ceteri in *cap. quia in tan-*
tum, de preben. Abb. in *cap. de multa, de preb. eod. tit. num. 20.* idē Abb.
 in *cap. cum adeo de rescri.* aliique plures iuris diuini & humani
 professores, quos hic nominatim exprimere non expedit:
 nam id agit Fel. longe lateq; in *cap. quia in ecclesiarij, de const. num.*
 25. quibus addendū censeo, causam praesumi iustā, quando
 Princeps in iure humano dispensat, ita aduertit Bartol. post
 Cyn. in l. *fin. Cod. si contra ius vel vtil. pub. Fel. nu. 60. Dec. 24. in d. cap.*
quae in ecclesiarij. Fortun. in l. *Galus. §. & quid si tantum. ff. de liber. &*
posthum. col. 138. Hippol. sing. 8. Iaf. conf. 105. in 1. vol. num. 4. & plu-
res alij, quos refert & sequitur Ferdin. Loazès presul Iller-
densis in tract. de matrim. 4. dub. num. 13. pro quibus optimus
 est text. in *cap. si quis culpatur. 23. quesi. 1. cap. in presentia. de renunc.*
 glo. in *cap. ad aures. de temp. ord. & in cap. 2. de maior. & obed.* Sed si in
 humano iure Rom. Pont. dispenset nulla causa existente,
 ipsa iuris relaxatio tenet, & valet: licet male faciat Prin-
 ceptus eam concedendo. quo ad hoc enim, vt dispensatio,
 20 vel actus ex ea sequutus valeat, est in Principe pro ratione
 voluntas. gloss. quam ibi notat Bar. in l. *relegati. ff. de pen. quae*
singu. est secundū Iaf. in l. quominus. ff. de sum. 2. col. & Fel. in cap.
quae in ecclesiarij. de const. nu. 6. Vnde quāto excipiente ius au-
 fa Princeps dispensationem conce. lege, illa dote priuari
 valet cōcessio, actūq; ex ea fe-

Caieta. 1. 2. *quest. 96. art. 5. ad fin. Inno. in cap. cum ad monasterium. de*
stat. regul. sentunt Abb. in cap. non est. de voto. & in cap. de multa. nu.
20. de preb. idem in cap. quae in ecclesiarij. de const. n. 17. & ibi Dec.
num. 29. dum probant, in foro exteriori, dispensationem va-
 lidam esse, licet peccet, qui eam sine causa concesserit, & is
 etiam, qui ea vitur. At in foro interiori animae de hoc pec-
 cato tractatur: in foro autē exteriori, de actus ipsius valo-
 re. Tametsi Fortun. in l. *Galus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & post-*
hum. col. 135. in ea sit sententia, vt opinetur dispensationē
 contra ius humanum, sine causa concessam, etiam in inter-
 iori iudicio nullam esse, nec actum, ex ea secutum validū
 fore, pro se citans D. Thom. 1. 2. *quest. 97. art. 4. sed durum est.*
 Nam & si Princeps male agat, si contra ius humanum ab-
 que causa dispenset, nihilominus dispensatio valida censetur,
 actusq; ex ea secutus in foro interiori tenebit. Si quis
 enim dispensationē à Romano Pontifice impetrata, matri-
 monium in quarto gradu contraxerit sine aliqua dispen-
 sandi causa, etiam si contrahendo peccauerit, quis tamen
 vnquam dicit, etiam in animae iudicio hoc matrimonium
 inualidū? Quis vnquam docet sacerdos, in eodem iudicio
 filios ex hoc matrimonio conceptos, illegitimos esse iudi-
 cabit? Id etenim admittendū est, cōmitti crimen in actione
 alicuius rei, & tamen ipsum actū firmū esse, vt Syluest. ar-
 gumentatur in *verb. Papa. q. 15. contrahit enim quis clam matri-*
monij, & forsan cum mortali peccato: & tamen matri-
monij tenet. quod latius superius disputauimus. Nec Tho.
 pro Fortun. est, quippe qui tantū id dixit, male agere Prin-
 cem, qui sine causa, contra ius dispensat. Possent tamen For-
 tun. opinio locū habere in inferiori à Principis tenim si,
 à Principe licentiam habeat dispensandi contra ius huma-
 nū, ea vti debet cum causa, alioqui dispensatio non tenebit
 vtroque foro. Innoc. in *dich. cap. cum ad monasterium. & in cap.*
dudum in 2. de electio. Nicol. de Mylis. verbo. dispensatio. late Curt.
Sen. consil. 75. versicu. veniamus ad quartū. optime Ripa lib. 2. respons.
capit. 35. Felin. in capit. ad audientiam. in 2. de rescri. col. 5. 1. item
Felin. in capit. postulasti. n. 13. eod. tit. gloss. Bald. & Alex. in l. filius à
patre. ff. de liber. & posthu. Ex his mihi non placet, quod Felin. scri-
bit in dich. cap. ad audientiam. col. 4. dicens in his, quae sunt iuris
 positui, etiam in animae foro, tutum esse, eum cui Papa dis-
 pensationē concessit, nulla praexistente causa. Hoc enim
 falsum est, etiam si Felinū sequatur Hieronymus Gigas in
 tractat. de *pensionib. q. 6. num. 13. nisi intelligamus eum tutū esse*
 quo ad actus valorem illud libenter his omnibus addide-
 rim, quod Praepos. in *capit. quia circa de consangu. & affinit. col. 2.*
 adnotauit, scribens mandatum ad dispensandum circa
 impedimentum matrimonij eo ipso habere vim dispensa-
 tionis, quāuis mandatarius nundū dispensauerit. Vitur au-
 thoritate Ioan. Andr. in *capit. literas de rescri. expoliat. verb. manda-*
tum. Poterat etiam vti ratione gloss. in l. Paulus. §. per procurato-
rem. ff. de acquir. her. Sed licet Paul. Paris. consil. 57. lib. 4. col. vi. de
 opinione Praepos. videatur dubitare, neque eā omnino pro-
 bauerit, ego plane falsam eam esse censeo. Imo existimo ex
 eo mandato non posse matrimonium contrahi, neque
 contractum valere priusquam mandatarius potestate sibi
 cōmissa vltus dispensauerit. Neque video qua ratione opi-
 nio Praepos. iure probari possit. Sed & ingenue fateor me
 existimare Ioan. Andr. nusquam cogitasse id, quod allegat.
 Scribit etenim mandatum Ecclesiae, quo ipso mandat
 virum, & vxorē cohabitare, inter quos vel est impedimen-
 tum dispensabile, vel eius suspicio, vim habere dispensati-
 onis. Quod quam diuersum sit ab opinione Praepos. nō est
 difficile cogniti. Praeter haec Anto. Maria Papazon in addi-
 tionibus ad Rotā, 2. in *notis. de fil. presby. asseuerat in Rotē pre-*
 torio fuisse obtentū, non habere mandatū ad dispensandū
 vim dispensationis, cōtra Ioan. Andr. in *dich. cap. literas.* Quod
 vero adduximus ex gloss. in *dich. l. Paulus. diuersam rationem*
 habet, praeterquam quod ea opinio gloss. maxime suspecta
 videtur. Neque enim omnino placet Iacob. de Arenis, &
 Cyno in l. *C. qui admittit. neq; Alberico. Cuman. Paul. Roma.*
 & Aretin. in *d. l. Paulus. tametsi Bart. ibi & in l. gerit. col. 3. eod. tit.*
 Bald. itē in *d. l. C. qui admittit. q. 19. & 20. videanter eā probare,*
 mihi profecto dubiam, & incertā etiā in speciali mandato.
 [Sed & ne quis existimet, me opinionē Praepositi aliqua ex
 parte probare, fateor plane eā etiā in eo casu non procede-
 re, quo nulla esset ad dispensationē per commissariū adhi-
 bita soletis cognitio. Etenim vbi causa cognitio foret pre-
 mus quo per defecto non dubito, ipsum Praepositi, propriam
 in casu minime intellexisse.]